

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Tematilsyn

Beregning og validering av tekniske avsetninger

Rapport

DATO:
16.04.2018

Innholdsfortegnelse

1.	Innledning.....	3
2.	Overordnede retningslinjer og prosesser.....	4
3.	Organisering og ansvarsforhold.....	4
3.1	Styrets og ledelsens involvering	4
3.2	Aktuarfunksjonen	4
3.3	Ressurser og kompetanse	6
4.	Beregning og validering.....	7
4.1	Dokumentasjon	7
4.2	Forutsetninger	8
4.3	Modellering av økonomiske scenarioer	10
4.4	Beregning av solvenskapitalkravet	12
4.5	Validering	13
Vedlegg I	Krav til aktuarfunksjonen	14
Vedlegg II	Krav til fremtidige ledelsestiltak	15
Vedlegg III	Innhentet dokumentasjon	17

1. Innledning

Finanstilsynet gjennomførte i andre halvår 2016 og første halvår 2017 tematisyn i de seks største livsforsikringsforetakene: KLP, DNB Livsforsikring AS, Storebrand Livsforsikring AS, Nordea Liv Norge AS, Oslo Pensjonsforsikring AS og Sparebank 1 Forsikring AS.

Temaet for de stedlige tilsynene var beregning og validering av forsikringstekniske avsetninger (etter Solvens II) og kapitalkrav, herunder etablerte systemer for styring og kontroll knyttet til disse områdene. Tilsynene er en del av Finanstilsynets løpende oppfølging av forsikringstekniske avsetninger. Finanstilsynet har i forbindelse med tilsynene ikke foretatt særskilte vurderinger av nivået på avsetningene, men vil følge opp dette fremover. Det vises til at Finanstilsynet i januar 2018 ba om tilleggsinformasjon fra alle livsforsikringsforetak.

Erfaringene fra tematisynene oppsummeres i denne samlerapporten basert på Finanstilsynets offentlige merknader (endelige rapporter) til foretakene. Samlerapporten følger strukturen i tilsynsrapportene. I kapittel to dekkes overordnede retningslinjer og prosesser. I kapittel tre dekkes organisering og ansvarsforhold, herunder styrets og ledelsens involvering og organisering av aktuarfunksjonen. Kapittel fire omhandler selve beregningen og valideringen av de tekniske avsetningene og kapitalkravene, og gir en oversikt over de viktigste tilbakemeldingene på foretakenes dokumentasjon, forutsetninger og beregningsmodeller.

2. Overordnede retningslinjer og prosesser

Finanstilsynet forventer at foretakene har utarbeidet skriftlige retningslinjer som gir klare føringer for beregning og validering av tekniske avsetninger i henhold til Solvens II, jf. artikkel 267 (2) i vedlegg til forskrift om utfyllende regler til Solvens II-forskriften. Foretakets retningslinjer og rutiner for beregning og validering av forsikringstekniske avsetninger bør dekke:

- Verdivurderingsprosessen, herunder roller og ansvar og fastsettelse av metodikk, data, parametere og forutsetninger.
- Prinsippene for beregningene (se også EIOPAs "Guidelines on the valuation of technical provisions").
- Retningslinjer for datahåndtering, herunder prosedyrer for kontroll av datakvalitet.
- Retningslinjer for dokumentasjon og prosess for uavhengig validering.

Finanstilsynet påpekte overfor enkelte av foretakene at det ikke var utarbeidet slike overordnede retningslinjer eller at Finanstilsynet oppfattet eksisterende retningslinjer å være mangelfulle.

Finanstilsynets spesifikke kommentarer om foretakenes retningslinjer for dokumentasjon, datahåndtering og validering er dekket i samlerrapportens punkt 4.1 og 4.5.

3. Organisering og ansvarsforhold

3.1 Styrets og ledelsens involvering

Finanstilsynet er av den oppfatning at styret og ledelsen på overordnet nivå må ta stilling til foretakets beregning av tekniske avsetninger, herunder sentrale forutsetninger for beregningene.

Finanstilsynet ba foretakene redegjøre for hvordan styret, herunder risikoutvalget, og ledelsen behandler metodikk og modeller og jevnlig tar stilling til / utfordrer sentrale forutsetninger i beregningene.

Overfor et av foretakene stilte Finanstilsynet spørsmål ved styrets og ledelsens involvering blant annet med henvisning til en modellendring som ga en betydelig reduksjon i de tekniske avsetningene, hvor det var uklart for Finanstilsynet om endringen ble tilstrekkelig dokumentert og behandlet av foretakets styre og ledelse. Finanstilsynet påpekte at styret burde ha blitt forelagt viktige modellendringer også i forberedelsene til Solvens II.

3.2 Aktuarfunksjonen

Det følger av finansforetaksloven § 13-5 andre ledd at forsikringsforetak skal ha uavhengige kontrollfunksjoner med ansvar for internrevisjon, risikostyring, etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift og uavhengige kontrollfunksjoner med ansvar for aktuarfaglige oppgaver (aktuarfunksjon). Bestemmelsen gjennomfører kravene om kontrollfunksjoner i Solvens II. Det følger av artikkel 268 (1) i vedlegg til forskrift om utfyllende regler til Solvens II-forskriften, at foretaket skal innlemme funksjonene og de tilknyttede rapporteringslinjene i organisasjonsstrukturen på en slik måte at den enkelte funksjon ikke er utsatt for innflytelse som kan påvirke dens evne til å utføre oppgavene på en objektiv, rimelig og uavhengig måte. Hver funksjon skal være underlagt styrets overordnede ansvar og rapportere til styret.

Aktuarfunksjonens uavhengighet - organisering

Etter Finanstilsynets oppfatning bør kontrollfunksjonene (andrelinjefunksjonene) rendyrkes for å sikre tilstrekkelig uavhengighet fra utøvende funksjoner (førstelinjefunksjoner). Beste praksis er at leder av den enkelte kontrollfunksjon organisatorisk er direkte underlagt daglig leder, men Finanstilsynet har akseptert at aktuarfunksjonen og risikostyringsfunksjonen integreres i én organisatorisk enhet så

lenge dette ikke innebærer interessekonflikter. Lederen av aktuarfunksjonen bør uansett organisering ha fullmakt og plikt til å rapportere direkte til daglig leder og styret.

I fire av foretakene er aktuarfunksjonen etablert som en uavhengig andrelinjefunksjon. I tre av disse foretakene er funksjonen integrert i risikostyringsfunksjonen.

Finanstilsynet registrerte videre tilfeller hvor aktuarfunksjonen var delt mellom to personer som utøvet aktuarfunksjonen for hver sine produktgrupper, eller at aktuarfunksjonen ble utøvet av en person i 50 prosent stilling. Samtlige utførte oppgaver for førstelinjen for den resterende delen av stillingen. Organisatorisk var stillingene helt eller delvis underlagt ledere hvis ansvarsområde også omfattet produkt og prising samt beregning av tekniske avsetninger. Foretakene viste til ulike tiltak for å sikre nødvendig uavhengighet og objektivitet for aktuarfunksjonen. Den organisatoriske tilhørigheten kan skape interessekonflikter selv om funksjonen utfører sitt arbeid direkte på oppdrag fra daglig leder og styret. Finanstilsynet anser at uavhengig organisering av kontrollfunksjonene er et svært sentralt tiltak for å hindre interessekonflikter. Foretakene bør tilstrebe å rendyrke aktuarfunksjonen. Finanstilsynet legger til grunn at foretakene jevnlig vurderer mulige interessekonflikter og effekten av etablerte tiltak for å håndtere slike interessekonflikter. Finanstilsynet forutsetter at styret jevnlig vurderer om organiseringen sikrer tilstrekkelig uavhengighet.

Aktuarfunksjonens oppgaver

Aktuarfunksjonens oppgaver følger av Solvens II-forskriften § 28 (se vedlegg I for en samlet oversikt over kravene til aktuarfunksjonen). Finanstilsynet har påpekt at dersom aktuarfunksjonen gis ansvar for oppgaver eller aktiviteter som ikke følger av regelverket, skal potensielle interessekonflikter vurderes og tiltak iverksettes. Finanstilsynet registrerte at i flere foretak er aktuarfunksjonen tillagt oppgaver utover oppgavene som følger av regelverket.

Beregning av tekniske avsetninger

I et foretak utførte aktuarfunksjonen i stor grad beregningen av de tekniske avsetningene etter Solvens II. Finanstilsynet la til grunn at interessekonflikter som kan oppstå knyttet til aktuarfunksjonens ansvar for uavhengig validering av de tekniske avsetningene, kartlegges og at det etableres tiltak for å håndtere eventuelle interessekonflikter. I foretakets retningslinjer fremgår det at hovedprinsippet er at beste estimat skal fastsettes av førstelinjen, men at dette vil realiseres over tid. Finanstilsynet tok til etterretning at fra og med beregningen for utgangen av 2017 skal førstelinjen fremlegge forutsetningene og aktuarfunksjonen utføre den uavhengige valideringen.

I et annet foretak hvor aktuarfunksjonen er tillagt ansvaret for beregningen av de tekniske avsetningene etter Solvens II, er det gjennomført tiltak som sidemannskontroller internt i enheten og prosedyrer for involvering av førstelinjen i prosessen med å fastsette sentrale forutsetninger gjennom møter / komiteer. Finanstilsynet stilte i sin foreløpige rapport spørsmål ved om organiseringen sikrer uavhengig validering av beregningene av de tekniske avsetningene. Finanstilsynet registrerte fra styrets svar at det for beregningen ved utgangen av 2017 tas sikte på ytterligere å formalisere førstelinjens ansvar for forutsetningene, og at målet på sikt er at førstelinjen fullt ut skal ha dette ansvaret. Finanstilsynet tok til etterretning at foretaket tar sikte på ekstern vurdering av deler av beregningene, men understreket samtidig aktuarfunksjonens ansvar.

I et foretak hvor aktuarfunksjonen er integrert i risikostyringsfunksjonen, er risikostyringsfunksjonen samtidig tillagt hovedansvaret for beregningen av tekniske avsetninger. Det ble imidlertid opplyst at aktuarfunksjonen ikke har en rolle i selve beregningen av de tekniske avsetningene og at leder av aktuarfunksjonen kan rapportere direkte til daglig leder og styret. Finanstilsynet legger til grunn at foretaket jevnlig gjør en vurdering av om organiseringen / gjennomførte tiltak sikrer tilstrekkelig uavhengig validering av beregningen av tekniske avsetninger.

Vurdering av gjenforsikring

Aktuarfunksjonen i ett foretak var tillagt ansvaret for gjenforsikring. Det følger av Solvens II-forskriften § 28 annet ledd bokstav h) at aktuarfunksjonen skal uttale seg om foretakets gjenforsikringsordninger er tilstrekkelige. Finanstilsynet påpekte at den valgte organiseringen ikke sikrer en uavhengig

vurdering, og det forutsettes at styret iverksetter tiltak som sikrer at aktuarfunksjonen kan gjøre en uavhengig vurdering av foretakets gjenforsikringsordninger.

Kundeavsetninger i finansregnskapet mv.

Aktuarfunksjonen i to foretak er i tillegg til oppgavene som følger av § 28 i Solvens II-forskriften blant annet tillagt ansvaret for å fastsette avsetninger for kunde- og regnskapsformål og ansvaret for pris- og produktmeldinger. Finanstilsynet påpekte at instituttet ansvarshavende aktuar er opphevet, og at ansvaret for etterlevelsen av bestemmelsene om ivaretagelse av forsikringskundene, herunder kundeavsetningene i finansregnskapet, påhviler forsikringsforetakets styre. Det er foretaket selv som må fastsette hvordan kontrollen med etterlevelsen skal organiseres og ivaretas. Finansdepartementet legger i Prop. 125 L (2013-2014) om lov om finansforetak og finanskonsern til grunn at foretaket kan bestemme at oppgavene skal ivaretas av aktuarfunksjonen, men understreker at foretaket må iakttas mulige interessekonflikter mellom denne oppgaven og de oppgavene aktuarfunksjonen skal ha etter Solvens II-direktivet. I tilbakemeldingen til foretakene trakk Finanstilsynet særlig frem den mulige interessekonflikten knyttet til plikten til å sikre at foretakets premier står i *rimelig* forhold til den risiko som overtas og plikten til å påse at foretakets premier er *tilstrekkelige*. Finanstilsynet påpekte at compliancefunksjonen bør ha en rolle i kontrollen av at prisingen mv. er i tråd med kundenes rettigheter.

Gruppeaktuarfunksjon

Det følger av Solvens II-forskriften § 50 første ledd at det skal etableres en aktuarfunksjon for gruppen. Funksjonen skal ha et koordinerende ansvar overfor alle etablerte aktuarfunksjoner og sikre konsistente vurderinger av forsikringstekniske avsetninger i gruppen. Ett foretak hadde ikke etablert en slik gruppefunksjon.

Instruks for aktuarfunksjonen

Finanstilsynet er av den oppfatning at styret bør fastsette en egen instruks for aktuarfunksjonen slik at det er klart for alle involverte hva som er funksjonens rolle og oppgaver, og hvem aktuarfunksjonen rapporterer til. Ett foretak hadde ikke utarbeidet en slik instruks.

3.3 Ressurser og kompetanse

Nøkkelpersonrisiko

Finanstilsynet har i sine foreløpige rapporter pekt på at det kan være en nøkkelpersonrisiko knyttet til beregninger av tekniske avsetninger mv. Finanstilsynet antar at personene som utfører beregningene må kjenne til spesialiserte tekniske løsninger utover hva som ellers er nødvendig av faglig kompetanse. Finanstilsynet ba om foretakenes vurdering av risikoen knyttet til nøkkelpersoner.

Finanstilsynet registrerer at foretakene gjennomgående svarer at det er en nøkkelpersonrisiko, men at det er gjennomført tiltak for å redusere denne risikoen. Finanstilsynet legger til grunn at styre og ledelse sikrer at foretaket, herunder aktuarfunksjonen, har tilstrekkelige ressurser og kompetanse og foretar løpende vurdering av nøkkelpersonrisiko.

4. Beregning og validering

4.1 Dokumentasjon

Kravene til dokumentasjon

Metoder og forutsetninger knyttet til verdivurderingen av forsikringstekniske avsetninger skal dokumenteres, jf. artikkel 265 i vedlegg til forskrift om utfyllende regler til Solvens II-forskriften. Dokumentasjonen er nødvendig både for å sikre tilstrekkelig uavhengig vurdering og kontroll av beregningene i det enkelte foretak, og for at Finanstilsynet skal kunne ha tilstrekkelig grunnlag for å vurdere metoder, forutsetninger og nivå på avsetningene. Dokumentasjonen bør være slik at det er mulig for en kvalifisert tredjepart å gjenskape beregningsresultatene.

Forsikringsforetak skal dokumentere prosessene ved beregning av forsikringstekniske avsetninger, herunder innsamlingen av data og analysen av dataenes kvalitet, valget av forutsetninger, valget og anvendelsen av forsikringstekniske og statistiske metoder og valideringen av verdivurderingen (jf. art. 265 (1)).

Dokumentasjonen av datainnsamling og -kvalitet skal omfatte en liste over dataene med angivelse av kilde, egenskaper og bruk, samt spesifikasjoner for innsamling, behandling og anvendelse av data (jf. art. 265 (2a og b)). Dersom data ikke benyttes konsekvent over tid ved beregningen av forsikringstekniske avsetninger, skal dette beskrives og begrunnes (jf. art. 265 (2c)).

Ved valg av forutsetninger skal dokumentasjonen omfatte en oversikt over alle relevante forutsetninger som ligger til grunn for beregningen av forsikringstekniske avsetninger, herunder begrunnelse for valget av forutsetningen, beskrivelse av de dataene som ligger til grunn for valget, målene for valget, kriteriene som benyttes for å vurdere om valget er hensiktsmessig samt eventuelle vesentlige begrensninger for valget av forutsetningen (jf. art. 265 (3a-e)). Dokumentasjonen skal inneholde en beskrivelse av prosessene som er innført for å vurdere valget av forutsetninger, begrunnelse for endringer av forutsetninger fra én periode til en annen samt vurdering av virkningen av vesentlige endringer (jf. art. 265 (3f-h)).

Forutsetninger om fremtidige ledelsestiltak skal dokumenteres (jf. art. 265 (3a)). Kravene til fremtidige ledelsestiltak er gjengitt i vedlegg II.

Overordnet om dokumentasjon

For flere av foretakene var det på ulike områder uklart hvilke konkrete metoder og forutsetninger som var benyttet, noe som i enkelte tilfeller også reflekterte at dokumentasjonen ikke var oppdatert og at ansvaret for dokumentasjonen ikke var klart fordelt. Flere av foretakene hadde ikke en fullstendig oversikt over dokumentasjonsmaterialet.

Det var gjennomgående mangelfulle begrunnelser for valgte forutsetninger i dokumentasjonen. Foretakenes behandling av noen sentrale forutsetninger er drøftet i punkt 4.2 og 4.3. Finanstilsynet legger til grunn at foretakene vil utdype begrunnelsene for de mest sentrale forutsetningene.

Retningslinjer for datahåndtering og datakvalitet

Finanstilsynet er av den oppfatning at det bør foreligge retningslinjer for datahåndtering og datakvalitet, som blant annet fastsetter ansvarsfordelingen på dette området.

Enkelte av foretakene hadde ikke egne retningslinjer for datahåndtering og datakvalitet, eller hadde retningslinjer som i hovedsak kun gjenga kravene i regelverket.

4.2 Forutsetninger

Grunnlaget for dødelighetsforutsetninger

Dersom vurderingene av beste estimat for dødelighet tar utgangspunkt i tariffgrunnlaget, bør foretakene selv vurdere hvorvidt tariffgrunnlaget er representativt for foretakets kundegruppe. Vurderingene bør være basert på data i egen bestand over et lengre tidsintervall. Beregninger basert på flere alternative tidsperioder er viktig for å kartlegge parameterstabilitet og for å kvalitetssikre valget av tidsintervall.

Forsikringsforetakene hadde gjennomgående antatt dødelighet fra tariffgrunnlaget fratrukket en margin. Enkelte foretak hadde ikke dokumentert verken kvalitative eller kvantitative vurderinger av denne forutsetningen. Andre manglet kvantitative beregninger basert på alternative tidsintervall. Analyser av parameterstabilitet var i liten grad dokumentert.

Finanstilsynet legger til grunn at de aktuelle foretakene vil forbedre sin dokumentasjon og gjøre nødvendige analyser for å underbygge forutsetningene for dødelighet. For enkelte dødelighetsparametere er analysegrunnlaget fra foretakenes egne porteføljer ikke tilstrekkelig til å gjøre egne kvantitative analyser. Særlig vil dette gjelde foretak med et mindre kundegrunnlag. Finanstilsynet mener at foretakene i disse tilfellene bør dokumentere de kvalitative begrunnelsene som underbygger foretakets beste estimat.

Øvrige biometriske forutsetninger

Foretakene hadde i liten grad dokumentert grunnlaget for sine biometriske forutsetninger. Finanstilsynet forventer at foretakene dokumenterer hvilke beregninger og vurderinger som er gjort for valgene av biometriske forutsetninger og at foretakene underbygger vurderingene med sammenligninger mot relevante referanser der det er aktuelt. Dersom det for enkelte forutsetninger ikke er grunnlag for egne vurderinger utover det som er lagt til grunn i tariffen, eller dersom man ikke har gjort slike vurderinger fordi forutsetningen har liten effekt for beregningene, bør dette fremgå av dokumentasjonen.

Nivå på marginer

Forutsetninger om fremtidige priser og marginer har vesentlig effekt på foretakenes solvensberegninger. Dette gjelder alle produktkategorier, men Finanstilsynet har spesielt trukket frem antagelsene for innskuddspensjon, som vil bli viktigere etter hvert som volumet av disse produktene øker. Flere av foretakene har antatt betydelige fremtidige fortjenestemarginer for innskuddspensjon. Samtidig kan økende kostnadsbevissthet hos kundene, økt konkurranse og mulige endringer i andre rammevilkår redusere lønnsomheten over tid. Ut ifra et forsiktighetsprinsipp bør slike forhold etter Finanstilsynets vurdering tas hensyn til når fremtidige marginer modelleres.

Et foretak tok hensyn til mulig økt konkurranse ved å forutsette høyere avgang enn forventet. Finanstilsynet bemerker at antagelser om produktlønnsomhet er sentrale antagelser og bør synliggjøres ved bruk av egne forutsetninger adskilt fra avgangsforutsetningene.

Et annet foretak hadde forutsatt reduksjon i lønnsomhet, men kun for de tre første fremskrivningsårene. Finanstilsynet mener fremtidig prispress bør vurderes i et lengre perspektiv, og at foretaket bør vurdere sannsynligheten for at prispress og konkurranse kan tilta over tid.

Et tredje foretak forutsatte ikke reduserte fortjenestemarginer. Foretaket mente at å modellere reduserte priser uten samtidig å ta hensyn til kostnadsreducerende tiltak blir for konservativt. Finanstilsynet mener det er rimelig å anta at økt konkurranse vil føre til at prisene reduseres raskere enn kostnadene, slik at marginene reduseres.

Et fjerde foretak hadde tatt hensyn til økt konkurranse, men kun for pensjonskapitalbevis og ikke for innskuddspensjonsprodukter generelt. Foretaket begrunnet dette blant annet med at redusert gebyrintekt fra pensjonskapitalbevis kan føre til at gebyrene for innskuddspensjon øker ettersom dette er viktig for inntektssiden i livsforsikringsforetakene. Finanstilsynet vil imidlertid påpeke at

konkurransen i markedet kan gjøre det vanskelig å oppveie inntektsbortfall på pensjonskapitalbevis ved økte marginer på innskuddspensjon.

Finanstilsynets vurdering er at foretakenes modellering generelt ikke tar tilstrekkelig hensyn til mulig økt konkurranse innen innskuddspensjon, og legger til grunn at forutsetningene vil bli vurdert på nytt.

Lønnsomhetsfremskrivning for ettårige risikoprodukter

To foretak har beregnet enkelte ettårige risikoprodukter under forutsetning om fornyelse av kontrakten ("lang kontraktsgrense"). Lang kontraktsgrense kan benyttes ettersom produktene gir rett til fornyelse uten ny helsevurdering. Lønnsomheten til disse produktene er per i dag høy, og ved bruk av lang kontraktsgrense vil fremtidige fortjenestemarginer inkluderes i de tekniske avsetningene. Etter Finanstilsynets vurdering bør forutsetninger om fremtidige marginer ta hensyn til mulig økt konkurranse og at porteføljekvaliteten svekkes over tid, ettersom kundene som representerer lavest forsikringsrisiko lettere vil kunne flytte sin forsikring. Finanstilsynet mener at foretakene ikke i tilstrekkelig grad har tatt hensyn til mulig økt konkurranse og økt forsikringsrisiko ved bruk av lang kontraktsgrense.

Foretakene har antatt en viss reduksjon i fortjenestemarginene over tid, som følge av forventet svekket porteføljekvalitet. Foretakene mener at produktets natur tilsier lite prissensitivitet ved salg. Det ene foretaket viser til at den beregnede fortjenesten for produktet i liten grad er knyttet til antatt lønnsomhet på lang sikt, ettersom foretaket har antatt høyere avgangsforutsetninger enn observert. Som nevnt over, mener Finanstilsynet at antagelser om produktlønnsomhet bør synliggjøres med egne forutsetninger, adskilt fra avgangsforutsetningene. Det andre foretaket viser til at fremtidig prispress er tatt hensyn til i fremskrivningen av fortjenestemarginer, men Finanstilsynet forventer at foretaket i modelleringen fremover i større grad vil ta høyde for mulig økt konkurranse.

Avgangsforutsetninger for fripoliser

Foretakene har anvendt forutsetninger for avgang av fripoliser som medfører at den samlede avgangen har en positiv effekt for foretakenes soliditet. Finanstilsynet forventer at foretakene vurderer rimeligheten av slike forutsetninger. Etter Finanstilsynets vurdering kan det generelt stilles spørsmål ved rimeligheten av forutsetninger som innebærer at foretakene kan bedre sin solvens som følge av avgang, siden dette implisitt forutsetter at mottakende foretak frivillig svekker sin solvens. Foretakene har alle antatt en fast avgangsrate for alle ordinære fripoliser under alle økonomiske scenarier. Finanstilsynet mener at bruk av en fast forutsetning på en parameter som er scenario-avhengig, vil føre til at gjennomsnittresultatet av simuleringene ikke reflekterer den reelle risikoen. Dersom en slik fast, ikke scenario-avhengig parameter brukes, bør den fastsettes forsiktig, utfra en vurdering av hvorvidt resultatet for tekniske avsetninger og solvenskapitalkrav virker rimelig. Et foretak skrev i sitt tilsvarende at det er satt i gang en prosess for å modellere scenarioavhengige avgangsrate.

Enkelte foretak har antatt en fast avgang av ordinære fripoliser fra første år av fremskrivningsperioden. Antagelsene varierer fra null til to prosent årlig avgang. Finanstilsynet stilte spørsmål ved at det forutsettes avgang fra første fremskrivningsår under dagens markedsforhold hvor det ikke forekommer flytting av ordinære fripoliser fra livsforsikringsforetakene. Foretakene har i sine tilsvarende varslet at de vil revurdere forutsetningene eller allerede har redusert forutsetningen til null prosent avgang de første årene, samt at de vil revurdere forutsetningene eller allerede har redusert forutsetningene om avgang i senere fremskrivningsår.

Et foretak skrev i sitt tilsvarende at avgangsforutsetningene også er ment å reflektere forsikredes mulighet til tidlig uttak av alderspensjon samt mulighet for kortere utbetalingstid. Finanstilsynet vil påpeke at de økonomiske effektene av tidlig uttak og kortere utbetalingstid er ulike effektene av avgang og at de derfor ikke bør modelleres ved samme antagelse.

Forutsetninger om konvertering for fripoliser

Ved konvertering til fripoliser med investeringsvalg (FMI) mister kundene den garanterte avkastningen, og det er naturlig å forutsette at kunder med høy garantert avkastning ikke konverterer i samme grad som kunder med lav garantert avkastning. For de tilfeller der konvertering ikke er i den enkelte kundes

interesse, har foretakene etter foretakspensjonsloven § 4-7a sjette ledd første punktum en frarådningsplikt. Finanstilsynet legger derfor til grunn at kunder med fripoliser med høy beregningsrente vil ha en lavere sannsynlighet for å konvertere til FMI enn øvrige kunder. Dette vil føre til at en overvekt av de økonomisk mest ugunstige (sett fra foretakets perspektiv) fripolisene ikke konverteres.

Foretakene har ved antagelser om konvertering til FMI ikke gruppert kundene etter nivå på garantert avkastning. Et foretak skrev i sitt tilsvarende at det ville revurdere forutsetningene om konvertering til fripoliser med investeringsvalg. Et annet foretak mente at grunnlagsdataene for hvilke kunder som konverterer foreløpig er for begrenset til å trekke konklusjoner. Foretaket henviste ellers til at de lave markedsrentene medfører få muligheter til oppskrivning av opptjente fripoliseytelser og at dette er det viktigste motivet for fripolisekunder til å velge investeringsvalg.

Finanstilsynet påpeker at forutsetninger om konvertering til FMI bør reflektere hva som vil være økonomisk rasjonelt for kunden, herunder at kunden vil vurdere nedsiderisiko ved konvertering til investeringsvalg. Finanstilsynet mener dette forhold må kunne antas å gjelde selv om erfaringsdata mangler.

4.3 Modellering av økonomiske scenarier

Bruk av gruppering ved modellering av fremtidige resultater

Foretakene kan benytte en gruppering av forpliktelsene i modelleringen av fremtidige resultater, forutsatt at forpliktelsene som grupperes er like når det gjelder sentrale forhold i resultatfremskrivningen. Flere foretak benyttet grupperinger av forpliktelsene som ikke i tilstrekkelig grad reflekterte den underliggende forpliktelsen og risikoen. Finanstilsynet presiserer at en finmasket gruppering ikke nødvendigvis medfører en hensiktsmessig gruppering. Dersom for eksempel nivå på rentegaranti og nivå på tilleggsavsetninger ikke inngår i grupperingen av fripoliseporteføljen, vil en finmasket oppdeling likevel ikke i tilstrekkelig grad reflektere den underliggende forpliktelsen og risikoen.

Modellering av risikoutjevningfond, kursreguleringsfond, tilleggsavsetninger og hold til forfall - portefølje

Finanstilsynet forventer at foretakenes resultatfremskrivninger er realistiske og i tråd med regelverket for bruk av risikoutjevningfond, kursreguleringsfond, tilleggsavsetninger og hold til forfall (HTF)-portefølje.

Enkelte foretak har benyttet forenklinger som medfører at de modellerte resultatene ikke er tilstrekkelig realistiske. Finanstilsynet har eksempelvis påpekt overfor et foretak at modelleringen av merverdier i HTF-porteføljen må være i tråd med IAS 39, og derfor ikke kan modelleres som en del av kursreguleringsfondet. Finanstilsynet har videre påpekt at dersom foretakene modellerer fornyelse av HTF-porteføljen ved utløpet av den initiale porteføljen, må forutsetningene om fornyelsen være konsistente med den simulerte rentekurven ved fornyelsestidspunktet.

Antagelser om fremtidige ledelsestiltak

Effekter av fremtidige ledelsestiltak kan hensyntas i beregningen av de forsikringstekniske avsetningene dersom de anses realistiske. Kundeansyn og operasjonelle hindre kan medføre at ledelsestiltak som er optimale i et soliditets- eller lønnsomhetsperspektiv ikke er gjennomførbare. Videre må fremtidige ledelsestiltak være i samsvar med foretakets investerings- og forretningsstrategi. Kravene til fremtidige ledelsestiltak er gjengitt i vedlegg II. Finanstilsynet har observert enkelte eksempler på antatte ledelsestiltak som syntes vanskelig å oppnå i praksis eller ikke syntes å være i tråd med foretakets strategi.

Et foretak benytter en iterativ algoritme som finner optimal realisering av kursreguleringsfondet med påfølgende optimal bruk av øvrige buffere. Denne forutsetningen tar ikke hensyn til at det er for sent å

endre realiseringen av kursreguleringsfondet når regnskapsåret er avsluttet. Det kan derfor være en fare for at forutsetningen gir et bedre simulert resultat enn det som i praksis er mulig.

Et annet foretak har benyttet en antagelse om årlig rebalansering av eiendelene. Det var noe uklart for Finanstilsynet om dette er en realistisk forutsetning, særlig tatt i betraktning at det i foretakets styrende dokumenter, herunder investeringsstrategien, ikke klart fremkommer en strategi om å ha en konstant aktiva-sammensetning over tid.

Modellering av rentegarantipremien for private ytelsespensjonsordninger

I dagens økonomiske situasjon vil det ikke være gunstig for forsikringsforetakene om de aktive ytelsespensjonene konverteres til fripoliser. Det er en risiko for at private ytelsespensjoner konverteres til fripoliser dersom kostnadene blir høye for arbeidsgiverforetaket. Antagelser om økt rentegarantipremie og antagelser om konvertering til fripoliser henger derfor nøye sammen. Det følger av artikkel 26 i vedlegg til forskrift om utfyllende regler til Solvens II-forskriften at forutsetninger om kundens atferd, herunder avgang, ikke kan settes uavhengig av de økonomiske forholdene som kan påvirke kundens atferd.

Flere foretak har for privat ytelsespensjon forutsatt en scenarioavhengig rentegarantipremie, slik at rentegarantipremien er høyere i scenarioer med lav rente. Ingen av foretakene har antatt at det er realistisk å få inndekning for alle negative renteresultat i alle scenarioer, pga. muligheten for at kundene vil velge konvertering til fripoliser. Finanstilsynet mener at man også for mindre økninger av rentegarantipremien vil få en økt avgangssannsynlighet. Finanstilsynet anser at forutsetninger om scenarioavhengige forhold som isolert sett reduserer verdien av forpliktelsen (i dette tilfellet økt rentegarantipremie) ikke kan benyttes uten å ta hensyn til sannsynlige konsekvenser som virker i motsatt retning (i dette tilfellet økt avgang og utstedelse av fripoliser).

Et av foretakene fremførte at økt avgang implisitt er tatt hensyn til ved generelt konservativ parameterbruk og henviste til at antagelsene som brukes om økt rentegarantipremie ikke påvirker Solvens II-beregningene i nevneverdig grad. Finanstilsynet påpekte at beregningen som viser at den nåværende modelleringen er forsvarlig ikke nødvendigvis vil gi samme konklusjon i en fremtidig situasjon med et annet nivå på renten og rentegarantipremien.

Modellering av rentegarantipremien for offentlige ytelsespensjonsordninger

Foretakene som forvalter offentlig pensjon har antatt at rentegarantipremien kan varieres slik at den over tid dekker inn alle tap knyttet til rentegarantien. Foretakene begrunner dette med at arbeidsgivere innen offentlig pensjon er forpliktet til å garantere for pensjonene og er beredt til å betale en rentegarantipremie som dekker rentegarantikostnadene. Foretakene mener at dette vil gjelde uavhengig av foretakets soliditet og evne til å sikre rentegarantien via egen balanse. Forutsetningen gjelder også i stor grad for stress-scenariene, og som en følge av dette har foretakene relativt lavt kapitalkrav knyttet til renterisiko. Finanstilsynet har stilt spørsmål ved realismen i dette og har i denne sammenheng påpekt at kundene også er eiere av de respektive foretakene, og kan ha en interesse av at det ved svært høye tap også brukes egenkapital for å redusere økningen i rentegarantipremien.

Finanstilsynet har påpekt at foretakene må vurdere realismen i å kreve inn rentegarantipremie på det nivået som forutsettes i modellen. Finanstilsynet anser at sannsynligheten for å motta full inndekning av negative renteresultat i praksis vil være scenarioavhengig, slik at foretakets samlede mottatte rentegarantipremie over alle fremtidige scenarioer ikke fullt ut vil tilsvare foretakets samlede negative renteresultat. Finanstilsynet mener at forutsetningene om rentegarantipremien bør reflektere dette.

Foretakenes vurdering av økonomisk scenariogenerator (ESG)

Et foretak har utviklet sin ESG internt. Alle de øvrige foretakene benytter seg av modeller utviklet av en ekstern leverandør. For to av disse foretakene er modellene spesielt utviklet for foretakene, mens de resterende tre foretakene benytter modeller som i større grad er standardisert. Finanstilsynet vektlegger at foretakene har gjort begrunnede avveininger ved valg av ESG, at foretakene kontinuerlig vurderer egnethet og at svakheter er diskutert og forstått av foretaket. Finanstilsynet mener det er

viktig at foretakene løpende tar stilling til modellvalg i ESGen. Finanstilsynet har for enkelte av foretakene stilt spørsmål ved omfanget av egne vurderinger og graden av involvering i modellvalg.

I et tilfelle hadde foretaket endret modelleringen slik at den risikofrie rentekurven ligger fast, uten at det fremgikk av dokumentasjonen. Finanstilsynet stilte seg kritisk både til selve endringen, som kan innebære at avkastningsrisikoen undervurderes, og begrunnelsen for den, samt at dokumentasjonen ikke lenger var dekkende for den faktiske modelleringen. Finanstilsynet ba foretaket foreta en fornyet vurdering av ESG-modelleringen, og understøtte konklusjonene ved å innhente uavhengige vurderinger.

4.4 Beregning av solvenskapitalkravet

Dokumentasjon av beregningene av solvenskapitalkravet

Etter Finanstilsynets vurdering bør det foreligge dokumentasjon av beregningene av solvenskapitalkravet der det fremgår klart om det benyttes forenklede metoder, og i tilfelle i hvilke beregninger. Effekten av fremtidige ledelsestiltak må være dokumentert og i samsvar med styrets plan for fremtidige ledelsestiltak. Foretakene hadde generelt svakheter knyttet til dokumentasjon av bruken av forenklede metoder.

Behandling av lån med pant i næringseiendom

Kapitalkravet for kredittmarginrisiko kan reduseres i henhold til artikkel 176 nr. 5 i vedlegg til forskrift om utfyllende regler til Solvens II-forskriften hvis pantet tilfredsstillende kriterier til blant annet juridisk sikkerhet og reell økonomisk tilleggsverdi av pantet, gitt i artikkel 209, 210 og 214. Finanstilsynet anser at dersom bestemmelsen benyttes, bør det foreligge dokumentasjon av at de aktuelle lånene oppfyller de angitte kriteriene. Flere av foretakene har lagt til grunn at kriteriene er oppfylt for lån til eiendomsselskaper med pant i utleieeiendom. Dette gjelder også kravet om at det ikke skal finnes noen vesentlig positiv korrelasjon mellom motpartens kredittkvalitet og sikkerhetens verdi, jf. artikkel 214 nr. 1 bokstav c.

Etter Finanstilsynets vurdering vil det ovennevnte kriteriet ikke være oppfylt for lån til eiendomsselskaper med pant i utleieeiendom. Slike selskaper vil ha ingen eller få andre eiendeler og inntektskilder enn den aktuelle eiendommen, og selskapets kredittverdighet vil derfor avhenge sterkt av verdien av eiendom som stilles som pant. Finanstilsynet har også vist til tilsvarende regler i kapitalkravsforordningen for banker (CRR), der det heter i artikkel 126 nr. 2 bokstav b: "the risk of the borrower shall not materially depend upon the performance of the underlying property or project, but on the underlying capacity of the borrower to repay the debt from other sources, and as a consequence, the repayment of the facility shall not materially depend on any cash flow generated by the underlying property serving as collateral".

Finanstilsynet viste til at Finans Norge har tatt opp problemstillingen i brev av 3. juli 2017, og at spørsmålet er sendt til behandling i EIOPAs Q&A-prosedyre. EIOPA sitt svar, som ble publisert 6. mars 2018, er i samsvar med Finanstilsynets vurdering. Finanstilsynet forventer derfor at foretakene innretter seg i samsvar med vurderingen fra Finanstilsynet og EIOPA.

Strategiske deltakerinteresser

Investeringer i datterforetak kan behandles som strategiske eierinteresser med lavere kapitalkrav enn for øvrige aksjer dersom kriteriene i artikkel 171 i vedlegg til forskrift om utfyllende regler til Solvens II-forskriften er oppfylt, herunder at verdien av investeringen forventes å være vesentlig mindre volatil de neste tolv månedene enn verdien av andre aksjer. Finanstilsynet anser at foretakene bør dokumentere at de aktuelle investeringene oppfyller kriteriene i nevnte artikkel.

Flere av foretakene hadde manglende eller svak dokumentasjon av oppfylting av kriteriene for strategiske eierinteresser. Finanstilsynet legger til grunn at foretakene har vurdert om kriteriene er oppfylt, og at dokumentasjonen forbedres.

Beregning av kostnadsrisiko

I beregningen av kostnadsrisiko skal det legges til grunn en 10 prosent økning av kostnadene og en økning i kostnadsinflasjonen på én prosent, sammenlignet med forutsetningene som er lagt til grunn i beregningen av tekniske avsetninger, jf. artikkel 140 i vedlegg til forskrift om utfyllende regler til Solvens II-forskriften. Etter Finanstilsynets vurdering omfatter dette alle kostnader, uavhengig av om de er interne i foretaket eller om de er betalinger for leveranser fra eksterne leverandører.

Et foretak hadde forutsatt at provisjonskostnadene knyttet til produkt Distributøren ikke ville øke under kostnadssjokk siden provisjonen ikke ensidig kunne økes av Distributøren. Finanstilsynet mener at kostnadssjokket skal omfatte en økning av alle kostnader og legger til grunn at foretaket fremover vil inkludere økte provisjonskostnader i kostnadssjokket. Finanstilsynet minner for øvrig om at kapitalkravene under Solvens II er kalibrert for utfall med svært lav sannsynlighet, og at lavt sannsynlighetsnivå for en økning av enkelte kostnader ikke kan brukes som argument for å unnlate enkeltkostnader ved beregning av kapitalkravet.

4.5 Validering

Forsikringsforetak skal validere beregningen av de forsikringstekniske avsetningene minst én gang per år, jf. artikkel 264 i vedlegg til forskrift om utfyllende regler til Solvens II-forskriften. Aktuarfunksjonen har ansvar for gjennomføringen av den uavhengige valideringen. Valideringen skal omfatte en vurdering av om data som benyttes i beregningen av forsikringstekniske avsetninger er hensiktsmessige, fullstendige og nøyaktige, hvorvidt eventuelle grupperinger av forsikringskontrakter er hensiktsmessige, tiltak for å håndtere begrensninger i dataene, hvorvidt eventuelle forenklinger er hensiktsmessige, hvorvidt forutsetningene er tilstrekkelige og realistiske, hvorvidt de forsikringstekniske og statistiske metodene er tilstrekkelige, anvendelige og relevante og om nivået på de forsikringstekniske avsetningene er tilstrekkelig (jf. art. 264 (1)). Valideringen skal være separat for ensartede risikogrupper og for beste estimat og risikomargin (jf. art. 264 (3)).

Finanstilsynet vurderer at foretakene gjennomgående har etablert kontroller av at beregningene er utført i samsvar med fastsatte modeller og forutsetninger. Det foreligger i mindre grad dokumentasjon på uavhengig validering av at sentrale forutsetninger og metoder er dekkende og realistiske. Det bør etableres klare rutiner for systematisk validering og dokumentasjon av denne. Finanstilsynet påpeker at alle sentrale forutsetninger må valideres, og at dette er spesielt viktig for ekspertvurderinger.

Vedlegg I Krav til aktuarfunksjonen

Aktuarfunksjonens oppgaver følger av § 28 i forskrift til finansforetaksloven om gjennomføring av Solvens II-direktivet (Solvens II-forskriften). Første ledd angir kompetansekrav, mens annet ledd angir aktuarfunksjonens oppgaver. Sistnevnte utdypes i artikkel 272 i vedlegget til forskrift om utfyllende regler til Solvens II-forskriften. Finanstilsynet legger videre til grunn at foretakene følger EIOPAs anbefalinger om systemet for risikostyring og internkontroll, der anbefaling nr. 46 til 51 gjelder aktuarfunksjonen.

Ifølge ovennevnte regelverk skal aktuarfunksjonen:

- samordne beregningen av de forsikringstekniske avsetningene (jf. § 28 (2a)). Samordningen omfatter å vurdere om de forsikringstekniske avsetningene er tilstrekkelige og beregnet i samsvar med kravene i Solvens II, vurdere usikkerheten i estimatene og sikre at eventuelle begrensninger i data hensyntas og at ensartede risikogrupper identifiseres for korrekt vurdering av underliggende risiko (jf. art. 272 (1a-e)). Relevante opplysninger fra finansmarkedene, tilgjengelige opplysninger om forsikringsrisiko generelt og om opsjoner og garantier i forsikringskontraktene skal inngå i vurderingen av avsetningene (jf. art. 272 (1f og h)). Vesentlige endringer i beregningene, data, metoder eller forutsetninger fra år til år skal begrunnes (jf. art. 272 (1g)).

- sikre at metoder, modeller og forutsetninger i beregningen av de forsikringstekniske avsetningene er hensiktsmessige og relevante for foretakets bransjer og virksomhet, når det tas hensyn til tilgjengelige data (jf. § 28 (2b) og art. 272 (2)). Videre skal aktuarfunksjonen vurdere om IKT-systemene som benyttes i beregningene gir tilstrekkelig støtte til de aktuarielle og statistiske prosedyrene (jf. art. 272 (3)).

- vurdere om dataene som benyttes i beregningen av de forsikringstekniske avsetningene er tilstrekkelige og av nødvendig kvalitet (jf. § 28 (2c)). Finanstilsynet legger til grunn at aktuarfunksjonen vurderer interne og eksterne data som brukes i beregningene mot standardene for datakvalitet i Solvens II, og eventuelt gir anbefalinger om forbedringer.

- sammenligne beste estimat mot foretakets erfaringer (jf. § 28 (2d)). Sammenligningen skal omfatte sammenligninger mellom observerte verdier og estimatene som ligger til grunn for beregningen av beste estimat, for å undersøke om data, forutsetninger og metoder er tilstrekkelige (jf. art. 272 (4)).

- minst én gang per år utarbeide en skriftlig rapport for styret og ledelsen, som dokumenterer utførte oppgaver og resultatene av dem, identifiserer eventuelle mangler og gir anbefalinger om forbedringstiltak (jf. art. 272 (8)). Informasjonen skal omfatte en analyse av hvorvidt beregningene er pålitelige og tilstrekkelige, og av usikkerheten knyttet til estimatet for forsikringstekniske avsetninger (jf. § 28 (2e) og art. 272 (5)). Analysen av beregningene skal støttes av en analyse av avsetningenes følsomhet overfor hver av de større risikoene knyttet til forpliktelsene og eventuell tvil aktuarfunksjonen har med hensyn til de forsikringstekniske avsetningenes tilstrekkelighet skal komme klart fram. Finanstilsynet legger til grunn av aktuarfunksjonen også rapporterer om vesentlige avvik mellom faktiske erfaringer og beste estimat til styret, og eventuelt foreslår endringer i forutsetninger og metoder.

- uttale seg om foretakets retningslinjer for tegning av forsikringer, herunder om premiene er tilstrekkelige (jf. § 28 (2g) og art. 272 (6)). Videre skal aktuarfunksjonen uttale seg om foretakets gjenforsikringsordninger er tilstrekkelige, herunder analysere foretakets risikoprofil og retningslinjer for forsikringstegning, motparter, dekninger i stress-scenarier og beløp som kan innkreves i henhold til gjenforsikringsavtalene (jf. § 28 (2h) og art. 272 (7)).

Dersom aktuarfunksjonen gis ansvar for oppgaver eller aktiviteter som ikke følger av Solvens II skal potensielle interessekonflikter undersøkes og hensiktsmessige tiltak iverksettes.

Vedlegg II Krav til fremtidige ledelsestiltak

Fremtidige ledelsestiltak omfatter årlige resultatdisposisjoner, endret aktiva-sammensetning, endrede premier og tilskudd samt alle andre disposisjoner som gjøres av foretaket i takt med endrede forutsetninger og i henhold til fastsatt strategi. Fremtidige ledelseshandlinger får følger for de simulerte kontantstrømmene ved beregning av tekniske avsetninger og kan sette nye forutsetninger for foretaket etter stress i beregningen av solvenskapitalkravet.

For at fremtidige ledelsestiltak skal tas hensyn til i beregningene må de anses som realistiske i henhold til kravene i artikkel 23 i vedlegg til forskrift om utfyllende regler til Solvens II-forskriften. EIOPAs "Guidelines on the valuation of technical provisions" utdyper også enkelte temaer knyttet til fremtidige ledelsestiltak. Finanstilsynet vil nedenfor gi kommentarer knyttet til fremtidige ledelsestiltak.

Realistiske ledelsestiltak

Forutsetningene om fremtidige ledelsestiltak skal være konsistente med gjeldende praksis og strategi, eller med endret praksis eller strategi dersom det foreligger tilstrekkelig bevis for at endringen faktisk vil bli iverksatt. Forutsetningene må ta hensyn til de forhold som foretaket normalt vil se hen til ved vurdering av ledelseshandlinger, herunder konkurranseforhold, eierstruktur, eiers krav til avkastning, kundenes mulige handlingsrom mv. Fremtidige ledelsestiltak som brukes som forutsetning i beregningene må være realistiske og kan således ofte avvike fra optimale og mulige handlingsregler sett fra et soliditetsperspektiv.

Sensitivitetsanalyser

Foretakene skal vurdere hvilken effekt endringer i forutsetningene om fremtidige ledelsestiltak har på verdien av tekniske avsetninger.

Vedtatt plan for ledelsestiltak

Planen for fremtidige ledelsestiltak skal være forankret i foretakets styre. Dokumentasjonen som brukes til dette formålet skal identifisere alle de relevante ledelsestiltakene og identifisere de særlige omstendigheter der ledelsestiltakene kommer til anvendelse. Det skal også dokumenteres hvilke omstendigheter som kan gjøre at ledelsestiltakene ikke kommer til anvendelse og hvordan dette er tatt hensyn til i beregningene.

Etterprøvbare forutsetninger

Forutsetningene må spesifiseres på en slik måte at foretaket i ettertid kan godtgjøre at de forutsatte tiltakene ble gjennomført etter planen.

Nærmere om enkelte typer tiltak

Fastsettelse av rentegarantipremie

Konkurranseforhold, eierstruktur, kontraktmessige forhold, kundenes mulige handlingsrom mv. kan gjøre at fremtidig fastsettelse av rentegarantipremie avviker fra hva som er optimalt sett fra et soliditetsperspektiv. Finanstilsynet legger til grunn at ledelsen normalt vil se hen til konkurranseforhold og kundens mulighet til å konvertere en premiebetalende ytelsesordning til fripoliser. For offentlige pensjonsordninger eksisterer ikke muligheten til å konvertere til fripoliser, men for disse ordningene vil ofte kundene ha innflytelse ved å være eiere i foretaket. Slike foretak bør se hen til eierstruktur og vurdere om eier/kunde vil godta økte premier i en situasjon der foretaket ellers ansees som så godt kapitalisert, eller har så gode fremtidige inntekter eller egenkapitaltilskudd, at det kan tåle en midlertidig periode med tap.

Finanstilsynet forventer at foretakene kan dokumentere at forutsetningene rundt fastsettelse av rentegarantipremie er realistiske og at forutsetningene tar hensyn til forholdene nevnt ovenfor. Dokumentasjonen skal også inneholde en sammenligning med tidligere praksis og en vurdering av hvorvidt den tidligere praksisen vil være relevant i de fremtidige scenarioene der endret rentegarantipremie kommer til anvendelse. Foretakene skal vise en sensitivitetsanalyse der effekten

av endrede forutsetninger for de fremtidige ledelsestiltakene fremkommer og vurdere om forutsetningen er satt på en slik måte at de tekniske avsetningene beregnes på en forsiktig måte.

Endring av aktiva-sammensetning i kundeportefølje

Dersom foretaket antar fremtidig risikoreducerende tiltak for kundeporteføljene, skal foretaket vurdere andre forhold enn hva som er optimalt for beregningsresultatet og mulig i henhold til kundens kontrakt. Finanstilsynet legger til grunn at forutsetninger om fremtidig endring av aktiva-sammensetningen på kundeporteføljene tar hensyn til konsekvenser for fremtidige kundeforhold og at eiers interesser ikke nødvendigvis sammenfaller med hva som er optimalt for soliditeten. Finanstilsynet forventer at foretakene legger realistiske forutsetninger til grunn og at eventuelle forutsetninger om endret aktiva-sammensetning er i samsvar med strategi og handlingsplaner.

Vedlegg III Innhentet dokumentasjon

1. **Overordnede retningslinjer og prosesser mv.**

- 1.1 Overordnede retningslinjer for risikostyring, herunder eventuelle retningslinjer som berører beregning og validering av forsikringstekniske avsetninger, solvenskapitalkravet og minstekapitalkravet.
- 1.2 Dokumentasjon av etablerte overordnede prosesser for beregning og validering av forsikringstekniske avsetninger og kapitalkravene, herunder prosesser for vurdering og fastsettelse av sentrale forutsetninger.

2. **Organisering og ansvarsforhold**

- 2.1 Organisasjonskart som viser de besluttede organer og enheter i foretaket som har en rolle i beregning og validering av forsikringstekniske avsetninger og kapitalkravene.
- 2.2 Mandater for eventuelle sentrale komiteer som har en rolle i beregningen og valideringen av forsikringstekniske avsetninger og kapitalkravene, herunder tar stilling til sentrale forutsetninger. Kopi av relevante referater fra møtene i de aktuelle komiteene det siste året.
- 2.3 Kopi av styrereferater det siste året hvor rapporter om/analyser av de forsikringstekniske avsetningene og kapitalkravene behandles.

Nærmere om aktuarfunksjonen

- 2.4 Instruks for aktuarfunksjonen. Stillingsbeskrivelse for leder av og medarbeiderne i funksjonen.
- 2.5 Retningslinjer og rutiner for aktuarfunksjonens arbeid.

Nærmere om andre relevante enheter

- 2.6 Instruks for risikostyringsfunksjonen. Stillingsbeskrivelse for leder av funksjonen og medarbeidere i funksjonen som har en rolle i foretakets prosess for beregning og validering av forsikringstekniske avsetninger og kapitalkravene.
- 2.7 Instruks for eventuelle andre enheter som deltar i beregningen av forsikringstekniske avsetninger og kapitalkravene. Stillingsbeskrivelse for medarbeidere som har en rolle i foretakets prosess for beregning og validering av forsikringstekniske avsetninger og kapitalkravene.
- 2.8 Retningslinjer og rutiner for enhetenes arbeid med beregning og validering av forsikringstekniske avsetninger og kapitalkravene.

3. **Beregning og validering av forsikringstekniske avsetninger og kapitalkravene**

Beregning

- 3.1 Prosedyrer og rutiner for beregning av forsikringstekniske avsetninger og kapitalkravene.
- 3.2 Dokumentasjon av modeller og forsikringstekniske- og statistiske metoder.
- 3.3 Retningslinjer og rutiner for datakvalitet. Oversikt over dataene som benyttes med angivelse av kilde, egenskaper og bruk.
- 3.4 Oversikt over alle relevante forutsetninger som ligger til grunn for beregningene, herunder forutsetninger om framtidige ledelsestiltak. Begrunnelse for de valgte forutsetningene, herunder for dataene som er lagt til grunn i vurderingen. Beskrivelse av etablerte prosedyrer for å vurdere de valgte forutsetningene.

Validering

- 3.5 Prosedyrer og rutiner for validering av forsikringstekniske avsetninger og solvenskapitalkravet.
- 3.6 Seneste vurdering av om modeller og forsikringstekniske- og statiske metoder som benyttes er tilstrekkelige og relevante.
- 3.7 Seneste vurdering av om dataene som benyttes i beregningene er hensiktsmessige, fullstendige og nøyaktige.
- 3.8 Seneste vurdering av om inndelingen i risikogrupper er hensiktsmessig.

- 3.9 Seneste vurdering av om de forutsetninger som benyttes i beregningene er tilstrekkelige og realistiske.
- 3.10 Seneste vurdering av usikkerheten i beregninger og estimater, herunder følsomhetsanalyser.

4. Styre- og ledelsesrapportering mv.

Intern rapportering

- 4.1 Oversikt over alle faste rapporter til styret som berører forsikringstekniske avsetninger og kapitalkravene. Kopi av siste rapport.
- 4.2 Oversikt over faste rapporter til foretakets ledelse som berører forsikringstekniske avsetninger og kapitalkravene. Kopi av siste rapport.
- 4.3 Oversikt over eventuelle andre faste rapporter og analyser som utarbeides som ledd i beregningen og valideringen av forsikringstekniske avsetninger og kapitalkravene.

Ekstern rapportering

- 4.4 Retningslinjer for rapportering til Finanstilsynet. Dokumentasjon av prosesser for godkjenning av rapporteringen.
- 4.5 Retningslinjer for å informere Finanstilsynet ved vesentlige hendelser som med rimelighet kan føre til eller som har ført til vesentlige endringer i foretakets finansielle stilling mv.

5. Uavhengig kontroll

- 5.1 Rapporter fra internrevisjonen siste to år som berører foretakets etablerte systemer for beregning og validering av forsikringstekniske avsetninger og kapitalkravene.

